D·N 17/1 1951

Planhushållarnas återtåg

Försvarskommissionen tjänstledig

Kommunikén från Köpenhamn

PRESSGRANNAR

Riksdagssammanträden

HISTORISKA MYTER I AKTION

KOMMUNEN och kommunisterna

LENIN

DET ÄR INTE MÖJLIGT att närmare bestämma vilken roll Pariskommunen, eller rättare myten om kommunen, spelat i Frankrikes och Europas historia under de åttio år som gått sedan dess korta välde. Säkert är att denna roll varit betydande, att *kommunen* särskilt före första världskriget var en nyckelpunkt i de allmänna föreställningarna om Frankrike, republiken, klasskamp och socialism. I huvudsak var det segrarna, kommunens motståndare, som profiterade av vad som skett. Liksom under upproret framställdes kommunen som ett verk av Internationalen och som ett bevis på vart Paris hegemoni och socialismens genombrott måste leda. Det gällde att hålla de stora städerna nere; ett av medlen härför blev de bestämmelser i den nya franska författningen som gjorde senaten till en representation för landsbygden. Det gällde att hålla socialismen nere — denna rörelse för mordbrännare, plundrare och mördare —, och därför antogs undantagslagar som beskar föreningsrätten och agitationsmöjligheterna. Då en slagkraftig socialdemokrati småningom framträdde präglades dess inställning av önskan att frigöra sig från den traditionella anknytningen till kommunen — främst genom att klargöra att denna inte var socialistisk — och att samtidigt genom kritik av segrarnas grymheter och den följande repressionen tillgodogöra sig kommunens symbolvärde för delar av den franska arbetarklassen.

Av intresse är hur naturligt och självfallet kommunardernas ogärningar förstorades i den antisocialistiska propagandan. I själva verket hade dessa ogärningar inte haft tillnärmelsevis samma omfattning som illdåden under den stora revolutionens ryktbara "dagar" av upplopp och massmord. De framställdes emellertid även av klara republikaner — för vilka den stora revolutionens lovprisande hörde till den professionella retoriken — som ojämförligt ohyggliga. Den fruktansvärda hårdhet som utvecklats vid undertryckandet sökte man däremot så långt möjligt förbigå med tystnad. Även i historiska arbeten av värde kunde kommunardernas mord på gisslan utförligt skildras, medan versaillarnas tiotusentals avrättningar berördes blott med några allmänna ord.

I hela Europa blev kommunen på liknande sätt en paroll i den antisocialistiska agitationen. Då Bebel i tyska riksdagen yttrade några ord till kommunens försvar förklarade Bismarck att nu förstod man vart de tyska socialisterna egentligen syftade; under genomdrivandet av lagstiftningen mot socialismen hade man stor nytta av kommunens exempel. I Sverige finner man, det är väl känt, ständiga hänvisningar till kommunen under debatten i slutet av 1800-talet. Inte sällan blandades kommunen, socialismen och Frankrike samman hos mera primitiva iakttagare, så att den av den franska republiken krossade kommunen blev ett tecken på samma republiks fördärv. Tuileriernas brand och ärkebiskopens avrättning blev slagnummer utan motstycke.

*

Att kommunen fick denna roll kan dock inte skyllas blott på socialismens motståndare. Socialisterna själva bidrog lika mycket till den stora förfalskningen; de beslöt i efterhand, såsom Seignobos anmärker, "att betrakta den (kommunen) som ett uppror av det socialistiska proletariatet". Detta gäller visserligen inte helt den ideologiskt utformade socialdemokratin; män som Branting och Jaurès kunde hylla kommunardernas frihetsbegär och offervilja utan att identifiera sig med dem — de betonade att kommunen inte var socialistisk. Men ett bestämt avståndstagande från kommunen var i slutet av 1800-talet knappast möjligt för en socialist. Detta berodde med all sannolikhet främst på att Karl Marx postumt sanktionerade kommunen. Hos honom finner man en relativt klart utformad kommunmyt. I den socialdemokratiska ideologin fick denna myt ingen plats, eller i varje fall ingen betydelse, även om den framtvang ett slags vag respekt för kommunens insatser. Kommunisterna upptog och utformade däremot den Marxska föreställningen; denna blev — och har förblivit — ett viktigt och belysande inslag i teorin om proletariatets diktatur.

Såsom ledande man inom Internationalen hade Marx gång efter annan varnat organisationens medlemmar för att understödja ett uppror mot den nya franska regeringen; ett revoltförsök ansågs hopplöst — "en förtvivlad dumhet" — och stod för övrigt inte i god överensstämmelse med den åskådning för vilken Marx vid denna tid arbetade i strid mot sina kolleger inom rörelsen. Sedan upproret kommit till stånd under medverkan av Internationalens Parisgrupp och i all synnerhet sedan det krossats under brutala former ansåg emellertid Marx och hans anhängare det nödvändigt att solidarisera sig med de besegrade. Redan den 30 maj 1871 avgav Internationalens generalråd en av Marx författad redogörelse för "inbördeskriget i Frankrike".

Skriften är i flera avseenden belysande. Den hör till Marx mest hänsynslöst propagandistiska och ovederhäftiga inlägg; vid läsningen av den erinras man ständigt om kommunistisk historieskrivning av i dag. Den innebar i väsentliga punkter ett totalt underkännande av vad Marx förut skrivit om utvecklingen i Frankrike, främst det med så stor orätt berömda arbetet om den Napoleonska statskuppen 1851 ("Den adertonde Brumaire"). Det i detta sammanhang viktiga är att Marx nu upphöjde kommunismen till mönster för den sociala revolutionen. Kommunen var, skrev han, "i grunden en arbetarklassens regering, ett resultat av den producerande klassens kamp mot klassen av expropriatörer, den äntligen upptäckta politiska formen för genomförandet av arbetets ekonomiska frigörelse". Särskilt genom att slå ned den gamla byråkratin och den gamla armén hade kommunen banat väg för en proletariatets regering — att ämbetsmännen och trupperna på Thiers order lämnat Paris låtsades Marx inte om. Kommunen hade vidare genom att sammanknyta lagstiftning och förvaltning upphävt det representativa systemet och ersatt folkrepresentationen med folket självt — i de satser som berör denna sak är begreppsförvirringen särskilt stor och av alldeles samma art som då kommunistisk ideologi i vår tid förklarar att "det arbetande folket" (inte en regering eller en representation) härskar i Ryssland. Indirekt hävdar Marx att kommunen trots resultatet av valen till nationalförsamlingen innebar verklig demokrati. De konservativa representanter de franska bönderna valt företrädde nämligen inte deras *verkliga* intresse; detta intresse sammanföll med kommunens syften, och kommunen var alltså böndernas *verkliga* representation. "Kommunen var den sanna representanten för alla sunda element i det franska samhället och alltså den verkliga nationella regeringen." Att kommunen inte vidtog några speciellt socialistiska åtgärder förklaras med ett slags ordlek: "Kommunens stora sociala insats var dess egen arbetsfyllda existens."

Då Marx talar om att parisarna företrädde hela folkets verkliga intresse ligger häri en antydan till teori om proletariatets diktatur. Detta uttryck begagnade Marx dock inte, och han betonade så starkt den allmänna rösträttens värde och det demokratiska styrelsesättet i kommunen att skriften också kan tolkas som erkännande av folkstyrelsen i ordets ordinära mening. Lika otydlig är Engels i en tjugu år senare skriven inledning till Marx skrift. Men han slutade denna inledning med orden: "Betrakta Pariskommunen. Det var proletariatets diktatur." Därmed var en klar utgångspunkt given för kommunens infogande i kommunistisk ideologi.

Detta infogande skedde i Lenins mest berömda bok, den strax före maktövertagandet 1917 publicerade "Revolutionen och staten". I stort sett anknyter Lenin till Marx och Engels, men han driver en av deras tankelinjer till det yttersta genom att i en bolsjevikisk revolution i Ryssland se ett förverkligande av kommunardernas ideologi; kommunen framställs som mönster för den diktatur Lenin är på väg att upprätta. De federalistiska idéerna inom kommunen bortförklaras,

MARX

och denna påstås ha avsett en genomförd centralism. "Om proletariatet och de fattigare bönderna tar statsmakten i besittning, organiserar sig fritt i kommuner och förenar alla dessa kommuners styrka i angrepp mot kapitalet, i krossandet av kapitalisternas motstånd, i överlämnande av privategendomen... till folket, till hela samhället — är det inte centralism?" Att kommunen inte vidtog och inte avsåg någon socialisering förbigås. Däremot betonade Lenin starkt kommunens beslut om nivellering av ämbetsmannalönerna; han utgick från detta faktum då han krävde att alla statsfunktioner "blir tillgängliga för alla skriv- och läskunniga, så att dessa funktioner kan utföras för en vanlig arbetarlön" — en minnesvärd tanke med hänsyn till de kolossala inkomstskillnader som sedermera blivit princip i den ryska diktaturen.

Kommunen har bevarat sin hedersplats i kommunismens ideologi; förvanskningen av fakta har blott drivits till än större fulländning. Det är tillräckligt att citera några satser ur Vysjinskijs stora arbete "The Law of the Soviet State" (1948). "Erfarenheterna från Pariskommunen, de ryska sovjeterna 1905 och den stora oktoberrevolutionen... är det bästa beviset för sovjetsystemets överlägsenhet över det parlamentariska systemet." "Sovjetregimen förverkligade det mål som Pariskommunen uppställt, nämligen att undanröja de dåliga sidorna i den borgerliga parlamentarismen med dess representativa institutioner, som är lika främmande för massorna som för statsarbetet." "Den statsapparat som planlades av kommunen... var förebilden för Sovjets statsmaskineri."

På detta sätt har Pariskommunen — radikalt republikansk och demokratisk, icke socialistisk, vagt federalistisk — kunnat framställas som mönster för en järnhårt centraliserad, all individuell frihet förkvävande byråkratisk diktatur.

HERBERT TINGSTEN

(En föregående artikel, "Paris belägring och kommunen", var införd den 14 januari.)

Docent Stig Björkman har från nyår utnämnts till överläkare i Thulebolagen. Professor Hilding Bergstrand står kvar i sin nuvarande befattning som överläkare till den 1 juli 1952.

Bondestolpe

Kemistsammanslutningen vid K. T. H. och Svenska Naturskyddsföreningen

Monografier utgivna av Stockholms kommunalförvaltning.

POLISVÄSENDET I STOCKHOLM 1776—1850 av NILS STAF

Gebers

Pris 20 kronor

HYLLOR

praktiska konstruktioner för kontor arkiv bibliotek laboratorier butiker privatinredn

Sparrings

Karlavägen 89 — Stockholm Ö

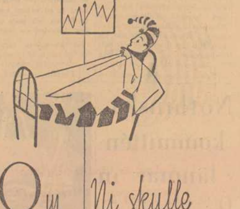

Om Ni skulle bli sjuk...

STOCKHOLMS ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA